

DAGENS FRÅGOR

Den 20 maj.

Fallet Schlyter. Den stora händelsen i årets dechargdebatt blev icke -- såsom man i förväg kunnat vänta -- regeringens behandling av frågan om bombplansanskaffningen utan i stället justitieminister Schlyters sätt att handlägga medborgarrättsärenden. Frågan om bombplanen var alltför mycket inhöljd i de hemliga diplomatiska förhandlingarnas molnbildningar för att kamrarna skulle göra någon »Haupt- und Staatsaktion» av detta otroliga dröjsmål, som givit ett så beklämmande intryck av statsmaktens bristande fasthet och förmåga att effektivt tillvarata vitala svenska intressen. Sedan statsministern trätt i bräsch för försvarsministern och påtagit sig det konstitutionella ansvaret för regeringens sätt att söka övervinna de oavvisliga svårigheterna, saknade kamrarna också anledning att ta denna anmärkning till utgångspunkt för en direkt attack mot statsrådet Vennerström, vilkens position eljest sannernigen icke är sådan att han kunnat påräkna någon särskild skoningsamhet. Nu kom hr Schlyter i stället att bli dechargdebattens huvudfigur.

Vi skola här icke ingå i någon utförlig redogörelse för anmärkningen eller debatterna. Vi skola blott rekapitulera, att justitieministern handlat tvärt emot medborgarrättslagens mening, då han till svensk medborgare gjorde en finsk flykting, som av statsdomstolen i sitt hemland dömts till döden för att ha under frihetskampen 1918 dödat tre tillfångatagna »vita», från vilket straff han räddat sig genom flykt, och som därefter uppehållit sig i Sverige, senast jämte sin hustru anställd i en främmande makts tjänst och dessutom missänt att åtminstone vid något tillfälle tidigare ha bedrivit kommunistisk verksamhet här i landet. Även om mannen i fråga skulle, såsom överståthållarämbetet velat göra gällande, på sistone ha uppträtt i Sverige oförvitligt, förelågo dock sådana kvalificerande omständigheter, att det måste betecknas som högst anmärkningsvärt att justitieministern kunnat ens reflektera på att villfara hans medborgarrättsansökan. De intyg om vederbörandes lämplighet som svensk medborgare, vilka under debatten i Andra kammaren utställdes av socialdemokrater och kommunister och vilka grundade sig på hans färdigheter som höjdhoppare och hans sällskaplighet i en motorbåtsklubb, kunna icke väga värst tungt i vågskålen. När samtliga borgerliga i Andra kammaren röstade för anmärkningens gillande, inlade de säkerligen däri den opinionsyttringen, att justitieministern vid detta ärendes handläggning icke blott missaktat »rikets samskyldiga nytta» utan även visat ett förbluffande prov på dåligt omdöme och utmanande sidovörnad för praktiserade laga former. Tvivelsutan skulle opinionsyttringen ha fått samma oförblommerade

form i Första kammaren, om ej denna kammare i enlighet med sin praxis avstått från bruket att lägga dechargeanmärkningar med gillande eller ogillande till handlingarna. Regeringen kunde ej miss-taga sig på att justitieministerns förfarande mötts av riksdagsmajo-ritetens djupaste ogillande.

För regeringen kom den osedvanliga prickningen av justitieminis-tern säkerligen som en kalldusch. Statsministern, som med sedvan-lig frankhet kastade sig in i och sökte dirigera debatten, har icke varit van vid att de borgerliga partierna hålla ihop eller att hr Pehrsson i Bramstorp lånar sig åt några impertinenser mot rege-ri-ngens medlemmar. Den dramatiska gången av debatten, särskilt då folkpartiets svängning och uppslutning i sista stund kring yr-kandet om anmärkningens uttryckliga gillande, kunde dessutom verka konstnerande. För hr Schlyter personligen kunde omstän-digheterna i målet ej göra en isolerad demission särskilt ärofull; för regeringen i dess helhet uppfattades tydligen justitieministerns eventuella avgång som ett tecken på regeringens begynnande sönder-vittring samt därför från taktik- och prestigesynpunkt av ondo. Ett sådant fast slutet kamratlag, som regeringsmedlemmarna bildat, har det säkerligen statsministern emot att låta någon falla ensam över bord, detta trots att ärendet väl knappast behandlats i allmän stats-rådsberedning och sakbeslutet dessutom, enligt vad ryktet uppgivit, näppeligen varit föremål för något allmänt gillande från statsrådets samtliga ledamöter.

När detta skrives, har Andra kammarens beslut ej utlöst annan effekt än vissa överläggningar i regeringen samt en tids tjänstledig-het åt justitieministern av sjukdomsskäl. Tidigare liknande beslut om gillande av dechargeanmärkningar ha ej alltid lett till partiella ministerskiften, och prejudikaten ge sålunda regeringen frihet att själv bestämma, huruvida Andra kammarens opinionsyttring bör få parlamentariska konsekvenser eller icke. Statsministern kan dess-utom än en gång krypa bakom hr Pehrssons i Bramstorp breda rygg, hänvisande till att bondeförbundet ej krävt något ministerskifte. Å andra sidan har hr Andersson i Rasjön genom sitt tidningsuttalande efter debatten låtit regeringen oförtydligt förstå, vad den parlamen-tariska etiketten i ett fall som detta borde fordra. Därtill kommer, att justitieministerns motiv blivit på det mest flagranta sätt under-kända och att beslutet om anmärkningens gillande måste med hän-syn till den politiska tendensen hos den anmärkta åtgärden utläggas som något mera än enbart ett starkt understruket, rent administra-tivt direktiv åt regeringen. Av en person som ex. Hansson, vilken 1929 under Wohlinkrisen var så mån om respekt för riksdagens opi-nion och då ej »ville se» den prickade finansministern längre på statsrådsbänken, hade man eljest kunnat vänta, att han denna gång ej skulle visa mindre känslighet, fastän det gällde en av hans egna statsrådskolleger. Och man kan ytterligare erinra om att hr Nothin 1926 handlade manligare, när han som justitieminister i den förra socialdemokratiska regeringen blev föremål för ett skarpt angrepp

under dechargedebatten för underlåtenheten att åtala i fråga om »Soldatinstruktionen» men därvid i Andra kammaren öppet ställde kabinettsfråga.

Fallet Schlyter har en särskild betydelse därigenom att den illa åtgångne justitieministern representerar ett föga uppskattat »system» inom lagstiftningen och rättsväsendet. Han har varit en exponent för reformjaktet och nyhetsmakeriet. Med en nästan nervös oro har han kastat sig över det ena hugskottet efter det andra. Han har haft vad man brukar kalla mani. Styrkan hos vår tongivande juridiska värld har varit det lugna, kritiska, betänksamma och mogna övervägandet före nylagstiftning eller lagrevisioner. Hr Schlyter har representerat en rakt motsatt juristtyp, ivrig att överallt reformera icke blott för reformernas egen utan kanske också en smula för reformatorns skull. Det kan därför icke vara ägnat att förvåna att hans beskäftighet betraktats med stigande misstro och att personliga kollisioner då och då ej kunnat undvikas. I varje fall har det ej kunnat undgå allmänheten att hans chefskap för det svenska rättsväsendet ej alltid skapat den önskvärda arbetsglädjen hos de honom närmast underställda. På grund av sin mestadels rastlösa energi har han genom uttröttningsmetoden ofta övervunnit andras betänksamhet; eftersom åtskilliga av hans annonserade projekt ej kommit längre än till departementet, har man dock grund att förmoda antingen att hans kolleger eller andra ibland lyckats avstyra en del påhitt eller också att han som många andra uppfinningsrika personer röligt kastat sig från fråga till fråga utan att alltid ha uthållighet nog att fullfölja sina egna projekt. Även med erkännande av Schlyters begåvning och initiativkraft kan man om hans lagstiftningsverksamhet som helhetsomdöme säga, att den aldrig varit populär i riksdagen, än mindre uppburits av vår juristkårs fulla förtroende. Ett justitieministerskifte skulle därför i vida kretsar ha hälsats med oblandad tillfredsställelse, därför att det hade kunnat återskänka det nu nervöst jäktande, febrila lagstiftningsarbetet dess välbehövliga ro och återställa dess tradition av övervägd, besinningsfull prövning.

Man kan slutligen till belysning av hr Schlyters ogenerade sätt att uppträda uttala sin undran över att han i debatten så öppet betygade sin misstro till den finska statsdomstolen efter inbördeskriget. Vi ha förut haft anledning att i våra spalter påtala den egenartade form av nordiskt samarbete, som tar sig uttryck i att regeringspartiets press och agitatorer i Sverige på allt sätt förfölja dem, som för aderton år sedan som frivilliga bidrogo till att trygga vårt östra grannlands frihet och oberoende. Nu fortsätter justitieministern med att offentligt förklara och diskreditera det finska rättsväsendet, varvid han tillmäter den omskrivne flyktingens egen relation av händelseförloppet under den blodiga fångtransporten större sanningsvärde än domstolens undersökning och utslag. Det kan dock icke vara en svensk justitieministers sak att kvälja dom, fälld av behörig myndighet i en vänskapligt sinnad grannstat.

Finlands orientering. Tre händelser ha under årets första månader framför allt präglat förhållandet mellan Finland och Sverige, nämligen den partiella regeringskrisen, utgivandet av den blå och den vita boken samt Finlandsveckan.

De förhoppningar, som man i allmänhet hyste på svenskt håll i Finland, att regeringen Kivimäki skulle i början av riksdagens vårsession framlägga en ny universitetsproposition, blevo icke infriade. Den svenska riksdagsgruppen lät då meddela regeringen, att den under sådana förhållanden ansåg förutsättningarna för sin fortsatta regeringssamverkan icke längre vara för handen, varefter de två svenska ministrarna ingåvo sin avskedsansökan. Regeringens rekonstruktion vållade åtskilliga svårigheter. Ingående förhandlingar fördes med agrarförbundet om villkoren för dess representation i regeringen. I motsats till sin tidigare inställning förklarade sig agrarerna principiellt godkänna, att svensk undervisning alltfört ägde bestå vid statsuniversitetet, och föreslogo den anordnad i huvudsaklig överensstämmelse med det s. k. konsistorieförslaget, vilket ur svensk synpunkt innebar en avsevärd försämring i förhållande till regeringens två tidigare propositioner. Statsministern visade under förhandlingarna en förvånande benägenhet att överge även sådana principiella ståndpunkter, för vilka regeringen övertygande kämpat vid försvaret av sina två propositioner. Agrarernas underbud möttes av energiskt motstånd icke bara från svenskt utan även och lika mycket från socialdemokratiskt håll. Det blev snart uppenbart, att någon snabb och för båda språkgrupperna acceptabel lösning icke stod att uppnå, och särskilt den socialdemokratiske ledaren Tanners avvisande svar till Kivimäki torde ha avkylt regeringen. Regeringens komplettering skedde därför på sidan om universitetsfrågan, vilkens lösning alltså fortfarande får anstå.

Man hade även i vårt land i det längsta väntat, att universitetsfrågan redan i vår skulle ha tillfredsställande lösts. När så beklagligtvis icke blivit fallet, bör man dock ha rätt att hoppas, att Finlands nuvarande orientering västerut skall bidra till ett dämpande av språkkampen. För ett åt Skandinavien orienterat Finland borde ett bibehållande av en ej alltför betydelslös svensk universitetsutbildning i sig vara en värdefull tillgång. Ett hårdhänt beskärande av den svenska universitetsutbildningen skulle däremot åstadkomma en vidgad klyfta mellan de båda språkgrupperna, vilken i sin tur kommer att medföra en sådan återverkan i Skandinavien, att ett fortsatt utvecklande av det lyckliga närmandet till Finland lätt kan äventyras.

Någon vecka innan Finlandsveckan öppnades i Stockholm publicerade förutvarande utrikesministern i den Edénska ministären J. Hellner sitt i denna tidskrifts senaste nummer närmare omnämnda memorandum. Detta följdes efter några veckor av professor Herman Gummerus' vita bok med huvudsaklig uppgift att erinra om en del väsentliga fakta, som Hellner förbigått eller endast med lätt hand berört. Det framhålles i detta genmäle inledningsvis, att den svenska

regeringens Finlandspolitik 1918 numera endast är av historiskt intresse och intet har att göra med aktuell politik. Detta fullt riktiga påpekande aktualiserar åter frågan, huruvida tiden icke är mogen att utgiva en officiell av opartiska fackmän redigerad aktsamling angående vårt lands politik under världskriget. För det aktuella förhållandet mellan Finland och Sverige kan en sådan publicering endast få en indirekt betydelse, nämligen att i sanningens ljus upplösa den dimbildning, som är långt mera hindersam än gagnelig för det nordiska politiska samgående, som redan ligger inom synkretsen.

Mot slutet av april månad avhölls Finlandsveckan i Stockholm. Om dess betydelse på det ekonomiska och kulturella området är det ännu för tidigt att sia. Den hjärtlighet, med vilken veckan omnämndes i båda ländernas pressorgan av olika politisk färg, var löftesrik. Flera uttalanden från veckans finländska deltagare präglades av förhoppningen om att under höstens lopp en lösning av universitetsfrågan trots allt skulle kunna uppnås. Framstegspartiets ordförande, bankdirektör Rydman, framhöll sålunda betydelsen av att frågan komme ur världen på ett »anständigt» sätt; det vore heller inte så lätt att praktisera den skandinaviska orientering, som Finland gått i författning om, så länge språkfrågan leder till ideliga strider. Den socialdemokratiska generaldirektören och chefen för medicinalstyrelsen Ryömä framhöll, att det socialdemokratiska partiet framdeles liksom hittills, komme att understödja den svensktalande befolkningens krav. Han räknade med majoritet för denna linje efter höstens val — tydligen alltså en ökning av socialdemokraternas medlemsantal med några mandat, varigenom svenska folkpartiet och socialdemokraterna i stället för sammanlagt 99 mandat av 200 skulle uppnå något mer än 100 — och byggde därpå hoppet om en snar och tillfredsställande lösning. Samlingspartiets — och tillika veckans — ordförande, statsrådet Paasikivi, uttalade också en försonlig uppfattning i språkfrågan. — På samlingspartiets senaste möte ett par veckor tidigare hade emellertid professor Koskenniemi svarat för de klara äktsfinska signalerna, och dessa ge fortfarande återklang i pressdiskussionen i Finland. Det vore emellertid djupt beklagligt, om dessa skulle följas av partiet. Detta anser sig ju mer än andra vilja företräda de finska kultursträvandena men ivrar tillika för ett politiskt närmande till Skandinavien. De sistnämnda två programsynpunkterna innebära förvisso ingen motsättning. Men en utsträckt hand mot väster och samtidigt en hotande åtbörd mot landets egen svenskhet äro oförenliga rörelser.

Lyckas däremot Finlands skandinaviska orientering jämna marken för språkstridens avspänning och universitetsfrågans tillfredsställande lösning i samma stund som förhoppningar finnas om en pånyttfödelse av svensk försvarsvilja — då finnas goda skäl att hoppas på en gynnsam utveckling av det framtida förhållandet mellan de två länderna.

Upprustningen Orsakerna till den nu pågående upprustningen i **i Europa.** Europa, ja, i hela världen äro många. Främst märkbar är kanske den allt svagare tilliten till Nationernas förbund som fredsbevarande faktor, särskilt efter dess under den italiensk-abisiniska konflikten visade oförmåga att stödja en av en annan stat angripen förbundsmedlem. Ur denna bristande tillit har framväxt uppfattningen att det under den närmaste framtiden måste åligga varje enskild stat att själv sörja för sin nationella säkerhet.

Men det finns även andra orsaker att i detta samband peka på. Tysklands utträde ur Nationernas förbund år 1933 och dess senare öppet proklamerade avsikt att bygga upp sitt försvarsväsende på den allmänna värnplikts grund och utan de hämningar, som Versaillestraktatens bestämmelser inneburo, skapade hos de flesta av dess grannar en känsla, som milt kan karakteriseras med ovisshet om vilka de närmaste åtgärderna i militärt hänseende från Tysklands sida skulle bliva. Även exneutrala stater i Tysklands närhet som exempelvis Holland och Schweiz bibragtes av dessa händelser en känsla av att man på ett annat sätt än tidigare var nödgad att sörja för sin integritet.

Till dessa känslor av ökad internationell osäkerhet har även utvecklingen på det militärtekniska området bidragit. I de pågående diskussionerna om ett kommande krigs natur är det framför allt två nya faktorer i krigföringen som framträtt, nämligen dels flygvapnets och dess stridsmetoders tekniska utveckling under tiden efter världskriget, dels lantstridskrafternas utnyttjande av motoren och pansaret i förening för att sätta upp lättrorliga och slagkraftiga strids- och pansarvagnsförband.

Hänsynen till de faror, vilka hota från luften, har bringat alla stater att vidtaga mera eller mindre omfattande åtgärder mot luftangrepp. Frågan om civilbefolkningens skyddande har på de flesta håll ansetts utgöra ett nationellt försvarsproblem av första ordningen. Därutöver har en kapprustning i luften begynts, där stormakterna gå i spetsen. Sovjetunionen, Frankrike och Storbritannien torde hittills kvantitativt haft ledningen, men Italien och Tyskland följa nära efter. Samtliga dessa stater räkna säkerligen f. n. luftflottor om 1,000—2,000 moderna flygplan vardera.

Den allmänna osäkerhetskänslan har på flera håll framtingat åtgärder till förstärkning av gränsskyddet. Så ha under de senaste 8 åren i Frankrike nedlagts över 5 miljarder francs på utbyggnad av befästa zoner i flera linjer bakom landets gräns mot Tyskland. Holland, Belgien och Schweiz ha likaledes vidtagit åtgärder för förstärkning av sitt gränsskydd. Allmänt kan man utläsa en strävan att utnyttja den moderna tekniken för att kvalitativt förbättra stridsmedlen. Införandet av motoriserade förband och stridsvagnsvapnets utveckling är redan antydd. England har varit föregångslandet i fråga om motorisering. Nyligen har 8 kavalleriregementen transformerats i motoriserade enheter, hos vilka endast namnet och däri liggande traditioner påminna om det ursprungliga transport-

medlet hästen. I den nya tyska armén räknar man vid sidan av de 36 infanteridivisionerna 3 motoriserade divisioner, i sovjetryska armén torde f. n. finnas 3 motoriserade divisioner, 15 motormekaniserade brigader och omkring 7,000 stridsvagnar, i Tjeckoslovakien 2—3 motoriserade divisioner. Artilleriet har undergått ombeväpning, modernisering samt inom flera arméer delvis motoriserats. Luftforsvarsartilleriet har utökats och förbättrats. Särskilda gastrupper ha uppsatts. Befälskadrerna ha förstärkts.

Folkkraften har ytterligare utnyttjats genom införande av förlängd värnplikt (Frankrike, Tjeckoslovakien, Sovjet-Ryssland). Ungdomsutbildning har gjorts obligatorisk. Särskilt i de diktaturstyrda staterna har denna utbildning gått hand i hand med en propaganda, som syftat till att göra alla medborgare till trogna anhängare av den militariserade statens idé.

Bäst utläses måhända den materiella och moraliska upprustning, som varit en följd av den stegrade osäkerhets känslan i Europa och som här endast i sina huvuddrag kunnat antydvas, genom studium av tillgängliga budgetsiffror. Jämförelser kunna dock icke göras olika länder emellan, då försvarsbudgeterna i regel äro uppställda efter olika principer och de verkliga kostnaderna icke alltid framträda i jämförbart skick. Några exempel skola likväl anföras. I Belgien upptog försvarsbudgeten 1935 1,240,000 belgiska frcs och 1936 1,600,000 frcs. I Tjeckoslovakien voro motsvarande siffror 1,595,000 respektive 2,015,000 tjeckoslovakiska kronor, i Holland (omräknat i svenskt mynt) respektive 142,000,000 och 205,000,000 kronor. Av alldeles speciellt intresse torde till slut vara att studera försvarsbudgetsiffrorna för Schweiz. De uppgingo 1925 till 81,000,000, 1930 till 94,000,000, 1935 till 99,000,000 schweiziska francs och kunna för innevarande år beräknas uppgå till omkring 170,000,000 schw. frcs.

Svenska regeringspropositioner bruka oftast innehålla redogörelser för förhållandena utomlands inom det avhandlade området, men den stora propositionen i försvarsfrågan har blott med ett ord i förbifarten berört upprustningen i världen, trots att denna måste öva direkt inverkan på det blivande beslutet om ny försvarsorganisation.

Sanktionsfiaskot och Englands svaghet. Snabbare än allmänheten och, åtminstone i flertalet fall, den militära sakkunskapen väntat, har avgörandet fallit i det afrikanska kriget. Hoppet, att negus skulle lyckas hålla ut till den frälsande regntidens inbrott, detta hopp, varmed världsoptionen och främst den engelska pressen sökte bemantla folkförbundets överksamhet efter det första sanktionsbeslutet, har svikit. Genèveinstitutionen, som för sexton år sedan inaugurerades med pukor och trumpeter för att skänka mänskligheten nya himlar och en ny jord, har ställts inför sitt första mandomsprov. Och resultatet är, att en förbundsmedlem, som utsatts för ett hela världen uppenbart, av inga tvetydigheter skymt angrepp, utplånats ur de fria staternas rad. Samtidigt reser sig i Västeuropa en allt

starkare opinion för att kräva avskaffandet av sanktionerna mot angriparen, vilken ej blott trampat förbundsakten under fötterna utan även fört kriget med en hittills okänd brutalitet och i strid med nyligen ratificerade traktater. Och bland dem, som Italien till behag vilja nedskrota sanktionsapparaten, märkas ej endast brittiska diehards och franska rustningsmagnater utan även en sådan prototyp för den diplomatiska respektabiliteten som Sir Austen Chamberlain, den gamle fredspristagaren, som med oeffterhärmlig grandezza uppburit Gallas härfördärvarens roll i efterkrigsårens engelska statskonst.

Om il Duce visat större fryntlighet, hade sannolikt ridån kunnat gå ned över dramat i Genève efter en effektiv sluttablå, där den gödda kalven slaktats åt baron Aloisi till tonerna av Paul-Boncours vältalighet, medan senapsgasen legat tung över scenen. Viljan att uppehålla sanktionerna var under dagarna före det sista rådsmötet märkbart uppluckrad i engelska regeringskretsar, helt naturligt för resten, då knappast någon tror, att de skola leda till resultat. Hade Mussolini funnit sig i vissa konvenanshänsyn, hade förmodligen en abessinsk marionettstat under någon lämplig överlöpare tagits med uppräckt händer av västmakterna såsom en om ej lysande så dock presentabel lösning av ett ömtåligt problem. Men il Duce hade andra planer. Hellre än försoningsscener i Genève spelade han antik teater i Rom. Härmed försvårades en uppgörelse. Att proklamera den rena annektionen var att direkt anmoda ej blott N. F. utan även England och Frankrike att gå under oket. Vidare uppstod en mulen stämning bland de Medelhavs- och Balkanstater, som kunde befara att bliva de nästa föremålen för pax romana. Följderna blevo sanktionernas fortbestånd till mitten av juni, baron Aloisis exodus och en tydlig försämring av såväl de engelsk-italienska som de fransk-italienska relationerna. Hur denna nya konflikt skall lösas, återstår att se. Men man kan svårigen vänta, att England nu, sedan marskalk Badoglio hunnit blåsa allstot i Addis Abeba, skall vilja taga de risker, som London ej vågade trotsa, medan negus' arméer ännu höllo angriparen stängen. Att Frankrike i nuvarande situation skulle slå in på en väg, som kan leda till Stresafrentens sprängning och ett tyskt-italienskt närmande, är i och för sig osannolikt. Paristidningarnas, även de radikalas, kommentarer peka också i helt annan riktning. Ytterligare är det tydligt, att sanktionsfronten är i upplösning. Ecuadors utträde saknar praktisk men ej psykologisk betydelse. Chiles fronderande är allvarligare, och faller Sydamerika helt ur ledet, torde det vara svårt att förmå andra att stanna kvar. Bland de stater, som annars av intresse och böjelse uppträda som folkrätens riddarvakt, synas somliga hava utbytt beslutsamhetens friska hy mot en helt annan kulör. Om ej den segerdruckna italienska opinionen driver Mussolini till nya utmaningar, förefaller det därför troligt, att man i sinom tid får inregistrera en uppgörelse, som i någon form överantvarar förbundsbrodern Abessinien åt det nya Rom.

När utvecklingen nått så långt, är det fara värt, att punkt måste sättas för folkförbundets saga som organ för internationell rättsordnings hävdande och som skydd för svagare stater mot hänsynslösa grannar. Måhända går förbundet mot en ny æra som diskussionsklubb och europeiskt forum för ambitiösa utrikesministrar, dessutom med vissa allmännyttiga strävanden, såsom den vita slavhandelns bekämpande och almanackans reformering, på sitt program. En viss risk kommer dock alltid att finnas, att den franska diplomatin vid behov försöker galvanisera liv i resterna, när det blir fråga om en annan aggressiv stormakt än Italien. För dem, som för Europas skull hoppats, att N. F. till slut skulle kunna utveckla sig till ett bålverk för freden och ett organ för utjämning, te sig framtidsperspektiven ej ljusa.

Hur olycklig denna den Wilsonska skapelsens utvecklingsgång än är, torde den knappast förvåna dem, som sedan 1920 sökt iakttaga dess öden utan att svälja varje bokstav i protagonisternas orationer. N. F. är ej den första fredsorganisation, som mist sin praktiska betydelse eller förvandlats till vapen i en viss maktgrupps hand, och det blir knappast heller den sista. Realpolitiskt allvarligare just i dagens situation är en annan sak.

För den övervägande delen av svensk efterkrigsopinion har beundran för England och förtroendet till dess makt, till den engelska politikens rättrådighet och till den engelska diplomatins skicklighet varit de fasta punkterna i ett förbryllande skådespel. Englands tillbakagång som världspolitisk maktfaktor under Lloyd Georges dilettantism och Austen Chamberlains frankofili har passerat obemärkt i Stockholm. Den abessinska krisen har nu låtit alla kasta en blick bakom Downing streets fasader. Ingen ärlig betraktare kan då komma ifrån, att vad som utspelats under det sista halvåret, är den största nationella förödmjukelse, som drabbat England sedan det nordamerikanska frihetskriget. Det har visat sig, att den engelska krigsmakten fått förfalla till ett sådant skick, att man inför valet mellan *risken* av en väpnad konflikt med den svagaste av stormakterna och en öppen förödmjukelse föredragit den senare, trots att prestigen är den viktigaste förutsättningen för imperiets bestånd. Så förhåller det sig med Englands maktmedel mindre än tjugo år efter segern i världshistoriens största krig. Klokheten i den statskonst, som inför all världens ögon utan tillräckliga resurser ställt sig i Mussolinis väg i ett ögonblick, som betydde liv eller död för den fascistiska diktaturen, är också allom uppenbar. Och den planlöshet och den vacklan mellan olika riktningar, som präglat Londonkabinetts åtgöranden, hava under det sista halvåret lämnat rikligt stoff för tysk, japansk och amerikansk press' begrundan.

Värst har naturligtvis debåclet drabbat dagens makthavare i England, främst premiärministern. Detta gäller ej blott rent politiskt utan även personligt, ty genom ödesdigra missgrepp vid flere tillfällen, värst under Hoarekrisen i december, har Baldwin, även inom stora grupper av sitt eget parti, ådragit sig direkt missaktning. Att

fiaskot även måste få ödesdigra verkningar för den närmast ansvarige fackministerns ställning, är klart, även om man till Anthony Edens försvar kan göra gällande, att han övertog ett hopplöst spel. Samtidigt har det konservativa partiets å sistone största tillgång, Neville Chamberlain, även fått se sin position försvagas på grund av den besvikelse, som skattehöjningarna i hans sista budget utlöste. Även i övrigt står den nationella regeringen på svaga fötter, och vill det sig illa, kan budgetläckeskandalen ytterligare förvärpa dess ställning. Det »nationella arbetarpartiet» har visat sig vara en ren fiktion, och dess två galjonsbilder, Ramsay MacDonald och Thomas, äro personligen svåra belastningar för kabinettets anseende. Missgrepp in personalibus såsom kronjuristen Sir Thomas Inskips oväntade utnämning till minister för försvarsgrenarnas koordinering, ett ämbete, för vilket han ansågs sakna nödiga kvalifikationer, hava ytterligare undergrävt regeringens grundvalar.

Allvarsammast är, att de möjligheter, som yppa sig till dess avlösnings, äro än sämre. Den utomordentligt energiska konservativa frond, som under Churchills ledning och tydligen med välsignelse från flere andra exministrars sida arbetar för Baldwins störtande, har i dagens viktigaste fråga till synes grävt ned sig i ett sterilt beroende av 1914—1918 års förhållanden och idéer. Komma dessa kretsar till makten, torde varje utsikt försvinna till en fredlig lösning av de stora europeiska problemkomplexen. Den officiella oppositionen åter har på ett fullkomligt häpnadsväckande sätt lagt sin brist på utrikespolitiskt förstånd i dagen. Dess visdom har bestått i det mest utmanande beteende mot de makter, som äro mr. Attlee et consortes misshagliga, samtidigt som man frenetiskt motsatt sig de försvarsåtgärder, som äro oundgängliga, om England överhuvud taget skall kunna utöva något inflytande. Denna oppositionens undermålighet torde vara förklaringen till att det sista fyllnadsvalet (i Peckham) trots regeringspolitikens fiasko endast resulterade i att en obetydlig högermajoritet förbyttes i en mikroskopisk socialistseger.

England befinner sig sålunda i den ogynnsammaste situation, som kan tänkas, med en diskrediterad regering och en oduglig opposition i det ögonblick, då de svåra psykologiska verkningarna inom imperiet av det abessinska nederlaget kunna väntas börja göra sig gällande. Att Mussolinis afrikanska ambitioner ej uttömts, torde också vara säkert. I Egypten hotar en allvarlig kris, då konung Fuads död sammanfallit med det antiengelska wafdpartiets framträngande till makten. Vad som kan hända i Östasien, kan ingen förutse. Även Englands inre motståndskraft synes allvarligt undergrävd. Salongsbolsjevikiska och pacifistiska strömningar göra sig breda vid universiteten, och rekryteringen av armé och flotta kämpar med allvarliga svårigheter.

Svåra faror hota sålunda det brittiska imperiet i samma ögonblick, som dess lednings anseende och handlingskraft synas betänkligt svika. Detta förhållande är av omätlig betydelse för de svagare

stater, som hittills i den engelska vänskapen sett sin säkraste tillgång. När som helst kan en världspolitisk katastrof framtvunga avgörande beslut, där det för varje regering gäller att skilja mellan fakta och fiktioner.

Där Japan och Sovjet mötas. Den för närvarande mycket oklara linje, som skiljer Ryssland och dess protegé — Yttre Mongoliet — från Japans nya fastlandsområde, är i dag den längsta oreglerade gränsen i världen. Den ligger mellan tvenne kraftiga nationer, vilkas befolkning är stadd i snabb tillväxt, och som bägge tro på en stor och rik nationell framtid och äro övertygade om att ha en världsmision att fylla. Men gränsen mellan Japan och Ryssland är mer än en farofylld demarkationslinje mellan tvenne kraftiga och växande stormakter. Den är skiljemärket mellan två stora kulturer, två vitt skilda världsbilder.

Denna gräns, om vilken japaner och ryssar ideligen tvistat, är ungefär 550 mil lång och passerar genom trakter, mera okända än någon annan slätt på jorden. Den börjar i den östra delen av Gobiöknen, som skiljer Yttre Mongoliet från Manchukuo, och följer sedan Amurfloden en sträcka av 160 mil genom bördiga dalgångar, skogrika höjder och sumpiga lågland, som utgöra det mest lovande, men outnyttjade jordbruksbältet i den norra tempererade zonen. Gränsen följer så Ussurifloden från dess utlopp upp till sjön Hanka och fortsätter därpå ned till Korea. Till denna långa gränslinje bör så läggas de 80 eng. mil, som dela itu ön Sachalin, vars olja i norr och fisken i söder Japan både önskar och behöver.

Mellan Baikalsjön och Manchukuogränsen ligger ett vidsträckt område, bebott av ryssar, vilka delvis äro organiserade i kommuner. Områdets säkerhet beror helt på vad som kommer att hända mongolerna. Härifrån och österut mot Amur och Ussuri-flodernas sammanflöde är den ryska befolkningen mycket tunn sådd. Amur är fylld av hundratals små öar och sandbankar, vilka äro föremål för ideliga äganderättstvister. Ryssarna hålla på navigationsrätt till halva floden och anse denna del av sitt område i yttersta Asien som den relativt säkraste. De ha därför grupperat sitt försvar längs med Amur hellre än i den s. k. Kustprovinsen, detta med tanke på att annars bliva klämda mellan en japansk flotta och en japansk-manchukuo-armé.

Japanerna betrakta Kustprovinsen i Sovjets ägo som »en dolk riktad mot sitt hjärta». Den utgör rysk bas för svår konkurrens inom fisket och sjöfarten och bildar dessutom ett starkt stöd för flottoperationer i västra Stilla Havet. Historiskt och geografiskt är detta område en del av den manchuriska kusten, och japanerna anse, att denna gemenskap även bör vara politisk.

För Sovjet mest störande är, att Japan genom sitt snabba handlande sedan 1931 och speciellt genom sina väl planerade framstötter i Chahar, Suiyuan och Ningsia — alltså området direkt söder om Yttre Mongoliet — redan lagt under sitt inflytande och skydd två gånger

så många av de omkring fyra miljoner kvarlevande mongolerna, som Ryssland kan göra anspråk på genom kontrollen över den mongoliska Sovjetrepubliken. Japan har med avsikt organiserat en särskild mongolprovins i den västra delen av Manchuriet, till vilken det nu är avsikten att knyta de nyssnämnda kinesiska mongolområdena. Det bör härvidlag ihågkommas, att mongolerna en gång varit härskare i dessa senare områden och även längre söderut men under senare tid drivits norröver av kineserna.

Japan har med klok beräkning tillerkänt de från Yttre Mongoliet fördrivna furstarna deras titlar och låtit dem behålla en viss politisk frihet. Som den enda stora buddistnationen stöder Japan dessutom den mongoliska buddistkyrkan och som återupprättare av Manchudynastien inbjuder Japan till samarbete de gamla »Khan»-hövdingarna, vilka aldrig kunnat glömma genomlidna oförrätter. I korthet sagt, Japan har satt igång en systematisk kampanj bland dessa mongoler för att genom ett modernt »korståg» rädda det Yttre Mongoliet från »kättarna» och åstadkomma en ärofull samling av hela mongolrasen — under japansk överhöghet och som ett block mot kommunismen. Japan anser sig på dessa ideella grunder ha rätt att skicka sina agenter till det av Sovjet behärskade Mongoliet och där knyta förbindelser.

Med utgångspunkt från Barga (Hailar) på den sibirisk-manchuriska gränsen börja japanerna bygga vägar utmed den flata Kerulenflodgången framemot det strategiskt så viktiga Urga, huvudstaden i det Yttre Mongoliet och således säte för Sovjetregimen. Denna punkt är också mycket viktig, enär den dominerar kommunikationslinjen mellan Östra och Västra Sibirien vid dess halsformade del söder om Baikalsjön. Om det ryska motståndet skulle brytas på denna front, anse japanerna, att de ej vidare behöva oroa sig för de 200,000 man och 600 flygplan, som finnas utmed Amurflodens huvuddel och i Kustprovinsen. De drömma om att Sovjet — på detta sätt utflankerat — för att rädda äran skulle gå med på att sälja norra Sachalin, Kustprovinsen och hela Amurdalen.

Men Sovjet är ännu ej betänkt på att sälja någon del av sitt område; herrarna i Kreml känna sig uppenbarligen starkare än någonsin förut. De anse, att japanerna försuttit tillfället för två år sedan. Sedan dess har det ryska försvaret i Öst-Sibirien kraftigt utvecklats, varvid Novo-Sibirsk gjorts till centralpunkt och en ny, säkrare förbindelseled byggts norr om Baikalsjön. Att det skulle vara svårt för japanerna att ensamma föra ett avgörande krig i dessa trakter, har man nog klart för sig i Tokio, detta speciellt med tanke på Kinas osäkra hållning, men man räknar med stöd från Tyskland och kanske Polen, vilket skulle förändra läget högst betydligt till Japans fördel.

Gränsproblemet i dessa nejder daterar sig trehundra år tillbaka i tiden, då Peter den Stores kosacktrupper råkade i konflikt med Manchukejsaren Kang Hi's män, medan denne var i färd med uppbyggandet av sitt kejsardöme i Kina. När Ryssland så vid 1800-talets mitt förvärvade Kustprovinsen, uppfattade Japan detta — för sent —

som ett direkt hot. Denna fruktan har på sistone utvecklats och förbytts i en ambition att lägga hela Asien under asiaternas egen ledning. Man ser i den historiska utvecklingen tydligt Japans intentioner att driva bort det ryska inflytandet, först från Port Arthur, Dairen och Mukden, sedan från Harbin och Norra Manchuriet. Det söker med alla medel bygga en permanent damm mot den röda floden bakom en linje dragen från Baikalsjön till Gobi-öknen.

Hur allvarligt läget uppfattas i Kreml, har Stalin visat, då han nyligen funnit lämpligt att för utgivaren av *Newyork World-Telegram*, Roy W. Howard, i de mest otvetydiga ordalag proklamera Sovjets fasta avsikt att med vapen i hand skydda Yttre Mongoliet mot en eventuell japansk framstöt. Enligt den ryske självhärskarens utsago skall Japans ambassadör av Litvinov hava underrättats om denna föresats. Senare har man i Moskva låtit offentliggöra en formelig allians mellan Ryssland och Yttre Mongoliet. Om dessa hotelser komma att öva åsyftad avskräckande verkan, återstår att se. Den japanska Manchukuoarmén har de sista veckorna visat stor aktivitet vid den ryska vasallstatens gräns, vilken den flere gånger överskridit med rätt betydande styrkor, som bortdrivits av mongoliska förband, vilka även stötts av »mongoliska» flygmaskiner. I en annan riktning tala emellertid de försonliga deklARATIONER, som nyss gjorts av Japans nye premiärminister Hirota, och vissa omständigheter tyda onekligen på att man i Tokio önskar en andhämtningspaus efter den snabba expansionen. Om den i hög grad självständiga Manchukuoarmén finner sig häri, blir sedan en annan fråga.

Mycket kommer säkert att bero på utvecklingen i Europa. Att Japan ej gärna slår till utan säkerhet, att avsevärda ryska krafter bindas i väster, är sannolikt. Sedan remilitariseringen av Rhenlandet avlöpt utan svårare konflikter med västmakterna, får Berlinregeringen ökade möjligheter att ostörd genomföra sitt stora program i öster, sedan Tyskland rikaste provins ej längre ligger blottad under de lothringska kanonerna. Här öppnas då också möjligheter att med reella förmåner stimulera den något osäkra vänskap, som Warschau hyser för sin mäktige granne i väster.

Englands Arbetslöshetsproblemet i Storbritannien präglad **”Bohuslänsproblem”**. las i närvarande stund i främsta rummet av de svårigheter, som härflyta ur arbetslöshetens koncentration till och kvardröjande inom vissa geografiska områden. Medan sålunda det genomsnittliga procenttalet sysslolösa mot arbetslöshet försäkrade personer för Storbritannien i dess helhet under fjolåret utgjorde 15,5. var motsvarande siffra för de utsatta områdena uppe i 27—41.

De gebit, som här avses, utgöras av nedre Clydebäckenet i Skottland, västra Cumberland, ett område å nordöstra kusten av England (Durham och Tyneside) samt de sydwalesiska koldistrikten.

Arbetslösheten har i flertalet fall inom dessa områden bestått sedan fredskrisen 1921, förvärrades därefter på många håll i samband med 1926 års kolstrejk samt vidkändes en ytterligare skärpning ge-

nom den senaste krisen 1930. Redan denna situationens försämring etappvis under en så lång tidrymd indicerar, att orsakerna måste sökas i delvis andra än sedvanliga konjunkturella faktorer. För Durham-Tyneside-områdets vidkommande har man anledning erinra om det konstlade och temporära uppsving, den i stor utsträckning dit förlagda rustningsindustrien närmast före och under världskriget medförde. I andra trakter, framför allt i södra Wales, har kolets utträngande genom oljan såsom bränsle utlöst den permanenta depressionen. Gemensamt drag för samtliga områden är, att de såsom centra för den tunga, väsentligen på export inriktade industrien haft särskild känning av de senare årens restriktiva handelspolitik. Genomförandet av nödvändiga men av de konservativa engelska företagsledarna alltför länge uppskjutna rationaliseringsåtgärder torde ock i månget fall bidragit att på sistone driva arbetslöshetssiffrorna i höjden.

Den engelska regeringens arbetslöshetspolitik har i och med tillkomsten i november 1934 av »the Special Areas Act» — en avsiktligt eufemistisk benämning i stället för den ursprungligen föreslagna »Depressed Areas Act» — på ett mera systematiskt sätt inriktats på de ifrågavarande områdenas särskilda problem. Genom lagen inrättades tvenne kommissariebefattningar för de utsatta områdena, en för Skottland och en för England och Wales. Kommissariernas uppgifter definieras såsom avseende »the initiation, organisation, prosecution and assistance of measures designed to facilitate the economic development» inom områdena. De skola för detta ändamål samarbeta med statsdepartementen, de lokala myndigheterna, välgörenhetsinstitutioner etc. Kommissariernas befogenheter, särskilt på det finansiella området, äro emellertid jämförelsevis starkt begränsade, varför deras uppgifter i avsevärd utsträckning lärer vara att karakterisera såsom rådgivande och utredande. Slutligen kan nämnas, att lagen allenast har tillfällig karaktär, i det att dess giltighetstid utlöper den 31 mars 1937.

Från vardera kommissarien föreligger hittills tvenne halvårsrapporter över verksamheten, för vilken redogörelse härigenom föreligger för hela år 1935. Kommissarien för England och Wales understryker i sina rapporter, att han såsom sin angelägnaste uppgift betraktar underlättandet av etableringsmöjligheterna för nya industrier inom områdena. För detta ändamål utsändes i maj och juni förlidet år en cirkulärskrivelse till c:a 5,800 firmor i England och Wales. Av de inkomna svaren framgick det utomordentligt ringa intresse, som å företagarhåll var tillfinnandes för en industriell nygrundning inom de utsatta områdena. Anledningen härtill sammanfattas i rapporten på följande sätt: 1) avlägsenheten från marknaden; detta gäller i synnerhet Cumberlanddistriktet. 2) höga lokala skatter, 3) farhågor för arbetskonflikter, 4) den blotta omständigheten, att områdena under en längre följd av år lidit av depression, varvid särskilt hänvisas till härigenom orsakade nedsättningar i köpkraften, 5) finansieringssvårigheter.

Häremot ställas de åtgärder, som vidtagits eller avses att vidtagas för att stimulera industriella nyanläggningar. Viktigast av dessa synas vara iordningsställandet av lämpliga industritomter, i vissa fall jämväl uppförandet av fabriksbyggnader för uthyrning, anläggning av vägar samt framdragandet av stäckspår och kraftledningar till arbetsplatserna, byggandet av kajer i deras närhet o. s. v. Beträffande finansieringssvårigheterna framhållas önskvärdheten av att en särskild fond inrättas för att stödja nya industrier, särskilt smärre företag, arbetande för hemmamarknaden. Vad det lokala skattetrycket beträffar, betecknar en av rapporterna företagens oro härutinnan såsom numera — efter tillkomsten av »the Local Government Act» av 1929 — väsentligen ogrundad, enär genom denna lagstiftning industriföretagens lokala skatter nedsatts till en fjärdedel. En framträdande tendens synes vidare vara, att vid upphandling för allmänna företag giva företräde åt leverantörer inom de utsatta områdena. Slutligen och icke minst avser regeringen att i samband med den förestående förstärkningen av försvaret placera betydande order inom »the Special Areas», varjämte flygministeriet planerar anläggandet av ett antal flygfält i Syd-Wales.

Ett framträdande drag i den hittills förda politiken intager underlättandet av särskilt det yngre arbetslöshetsklientelens överflyttande till andra delar av landet. En framgångsrik verksamhet på detta område uppvisas av flera, redan före tillkomsten av den speciella lagstiftningen verksamma välgörenhetssammanslutningar. I en av rapporterna omnämnes särskilt en Durham-förening, genom vars försorg omkring 8,000 unga män och kvinnor hittills beretts arbete i bättre ställda trakter. Den senaste rapporten uppvisar, att antalet överflyttade ungdomar under år 1935 var vida högre än något tidigare år samt att antalet till andra orter överförda familjer var inte mindre än tre gånger så stort som närmast föregående år.

Den äldre arbetskraftens särskilda problem beaktas i en rad planer, avseende sysselsättandet av densamma inom jordbruk eller trädgårdsskötsel, i vissa fall med hönsavel såsom binäring. Ett intressant uppslag synes därvid vara de s. k. »group holdings», innebärande sammanförandet av 20—40 män, vilka vardera få en kvarts till en halv acre att bruka; anordningen åsyftar ej minst att vara en förträning för blivande innehavare av arbetarsmåbruk.

Den fortsatta gången av det engelska experimentet har sitt särskilda intresse med hänsyn till de i vissa hänseenden analoga arbetsproblem, som vi i Sverige möta i Bohuslän, Blekinge och Väster-norrland och vilkas läge — särskilt då möjligheten att inplantera industri — principiellt behandlats i en vid årets riksdag avgiven högermotion.

Det lidande Medan året 1935 i åtskilliga länder kännetecknades **Holland.** av förbättrade konjunkturen, var det för Holland lik-som för andra guldländer föga lyckosamt. Visserligen saknade ej den ekonomiska utvecklingen i detta land sina ljuspunkter. I stort

sett upphörde sålunda priset, och i fråga om vissa kolonialprodukter som gummi, socker, tenn och té gjorde sig t. o. m. prisstegring gällande. Genom en kraftig rationaliseringsprocess lyckades flera av plantagekompanierna i Holländska Ostindien reducera kostnaderna och därmed något förbättra den finansiella ställningen — utan att dock på långa vägar ge Holland så stora vinster som förr. Andra för näringslivet gynnsamma faktorer voro de i december 1935 ingångna handelstraktaterna med Tyskland och U. S. A., varvid vissa tullåttnader för de holländska exportvarorna uppnåddes. På penningmarknaden såg läget ett tag mycket hotande ut. Devalveringen av belgan den 31 mars markerade början till en ny period av oro. Denna skärptes under loppet av året genom inre politiska svårigheter i Frankrike och Holland och genom den schweiziska folkomröstningen angående krisinitiativet. Under dessa omständigheter voro attackerna mot gulden både många och farliga, och förändringarna i Nederländska Bankens diskonto voro talrikare än någonsin. Vid fem tillfällen höjdes räntan med 1 % och vid ett annat med 2 %. Ryktena om en kommande devalvering orsakade en kapitalflykt, som endast kunde hejdas genom en höjning av bankräntan, en höjning som också var nödvändig för att hindra den av de höga växelkurserna i Paris och New York förorsakade guldutströmningen. Diskontovapnet visade sig också ganska effektivt, och guldflödet till en del tillbaka, ehuru den Nederländska Bankens guldstock under året minskades med omkring 200 mill. gulden. Den tilltagande lättningen på kapitalmarknaden gjorde, att diskontot ytterligare kunde reduceras ända ner till 2½ %. Bankens ställning var realiter alltså mycket stark; den av flera nationalekonomer uttryckta åsikten, att guldblockländerna ej skulle kunna undgå ett fullständigt sammanbrott, har ju ej heller besannats, åtminstone tillsvidare.

Men Hollands fortsatta deflationspolitik och fasthållande av den före krisen gällande guldpariteten medförde uppenbara svårigheter för näringslivet. För att skydda sig mot den oerhört förbilligade exporten från länder med deprecierad valuta har Holland tvingats till ett synnerligen vittomfattande importregleringssystem. Hjälp till jordbruket taxeras till ej mindre än 200 mill. gulden, och till industrin utgör den bortåt 150 mill. I jämförelse med föregående år har visserligen handelsbalansen något förbättrats — den visade dock 1935 ett underskott på 261 mill. gulden — ehuru handelsutbytet ytterligare nedgått såväl i fråga om värde som kvantitet. Exporten av lantbruksprodukter är i själva verket c:a 500 mill. gulden mindre än för några år sedan, och handelsflottan kan ej längre segla utan statlig subvention. På vårt land har dock Nederländerna ökat sin export, men trots att Sveriges relativa andel i Hollands import ökats, så har vår export dit minskats med över 4 mill. — en reducering som särskilt drabbat våra trävaror.

Men det verkligt oroande draget i den holländska depressionen är arbetslöshetens katastrofala tillväxt i samband med industriproduktionens avtagande. Antalet arbetslösa uppgick nämligen i december

Dagens frågor

förra året till ej mindre än 471,000, en ökning på 60,000 i jämförelse med decembersiffran 1934, vilken senare siffra i sin tur var 80,000 högre än i november 1934. Reflexionerna göra sig själva! Dessa siffror äro i sanning förfärande — mer än $\frac{1}{3}$ av de organiserade arbetarna sakna arbete — allra helst som man vet, att många industrier gå med förlust och äro i gång endast för att ej nya skaror skola öka den långa raden sysslolösa. I statens finanser avspeglar sig också krisläget, bl. a. har skattebetalarnas antal minskats och därmed inkomstskatten, samtidigt som statsutgifterna stegrats främst till följd av ökade fattigvårds- och arbetslöshetsunderstöd samt kostnaderna för nödhjälpsarbetena, som sysselsätta c:a 50,000 man. Att Holland också har mycket svårt att få sina statslån fulltecknade är därför ej överraskande.

De månader, som gått av 1936, ha knappast heller kommit läget att ljusna. Arbetslösheten visar föga tendens att avtaga och drabbar alla yrken, även om en viss ljusning kan spåras i metallindustrin. Importen har en hotande benägenhet att stiga, samtidigt som exporten avtager. Vissa statsinkomster under månaderna januari och februari understego betydligt kalkylerna. Sjöfarten arbetar alltjämt under ogynnsamma konjunkturen och kräver ökad statshjälp. Skeppsvarven äro visserligen välförsedda med arbete, men priserna äro alltjämt i många fall ytterst ofördelaktiga. Hollands nuvarande ekonomiska situation har också träffande i ett tal av premiärministern d:r Colijn karakteriserats sålunda: »Både i fråga om ekonomi och finanser är situationen mycket kritisk. Det finns knappast någon källa till nationellt välstånd, som inte kämpar för sin blotta existens.» Det är därför ej så egendomligt, att många stämmor — exempelvis den kände finansexperten d:r Steenberghe — med skärpa förordat en valutadevalvering, som man hoppas skall kunna skapa en relation mellan partipriser och löner, vilken möjliggör en räntabel produktion. En sådan politik, vars verkningar bl. a. diskuterats i vårt land av prof. Bertil Ohlin, skulle måhända leda till en ekonomisk expansion, som även kom att sätta spår i arbetslöshetssiffrorna. Ty att den höga arbetslösheten i Holland främst — som det sagts — bör tillskrivas näringslivets rationaliseringsprocess och den jämförelsevis starka befolkningsökningen förefaller föga antagligt. I varje fall löses inte arbetslösheten med blotta konstaterandet av ett dylikt samband, och förhoppningarna på vissa håll om att en pris- och börsstegring i sterlingländerna skulle lösa guldblockets svårigheter synas vara för löst grundade för att man skulle ha rätt att ställa Hollands ekonomiska framtid i en ljusare dager.

Att det i sådana vargatider inte är en sinekur att leda ett lands öden har premiärministern d:r Colijn i rikt mått fått känna på. Svårigheterna att bilda starka regeringar i Holland ha visserligen länge varit påtagliga. Det till sina yttersta konsekvenser drivna proportionella valsystelet — där hela landet praktiskt fungerar som en enda valkrets — har medfört en partisplittring, som hart när omöjliggjort klara majoritetsregeringar. Expeditions- och svaga

koalitionsministärer ha omväxlande sökt leda landets öden med ofta mycket labila parlamentariska underlag. Partisplittringen karakteriseras enklast genom att framhålla, att efter nyvalen 1933 ägde i andra kammaren de två största partierna — romersk-katolska partiet (28) och socialdemokraterna (22) — tillsammans endast 50 % av hela antalet kammarledamöter. Premiärministern Colijn, som alltsedan 1933 — redan 1925 var han premiärminister för första gången och hade dessförinnan beklätt andra ministerposter — lett Hollands politik, tillhör det konservativa partiet, antirevolutionärerna, vilket endast räknar 14 ledamöter i andra kammaren. Under 1935 var kritiken mot honom flera gånger synnerligen stark. Visserligen ingingo i hans ministär representanter för samtliga de större partierna utom socialdemokraterna, men parlamentet var ytterst oppositionslystet och omstuvade ej sällan ytterst grundligt regeringens propositioner, särskilt då rörande finans- och skattefrågor. Colijn, som i ett nyårstal fällt orden, att »partiernas bestånd är det synbara beviset för ett folks andliga adel», kom i juli så på kant med det romersk-katolska partiet, att han ansåg sig föranlåten att avgå. Han kom igen efter en vecka, sedan det katolska partiets ledare förgäves sökt bilda en ministär. Den 67-årige premiärministern hade därmed visat, att han var ganska oumbärlig för landet; hans ställning syntes starkare än någonsin, trots att kommunisterna visade sig bråkiga som vanligt och trots att nationalsocialisterna vid valen 1935 till landstingen haft ganska stora framgångar, som gävo dem två mandat i första kammaren. Så länge som den föga bländande men energiske, hållfaste och sällsynt kunnige f. d. løjtnanten från Nederländska Indien håller i regeringstyglarna, har man ej att motse några radikala förändringar i Hollands kurs. Deflationspolitiken har nämligen i Colijn sin kanske främste försvarare: mot en devalvering framför han alltid med skärpa att den skulle leda till en icke önskvärd sänkning av lönenivån. Blind för Hollands svåra läge är premiärministern emellertid ej. Nyligen framhöll han, att Hollands nuvarande resurser ej medge att Nederländska Indien som förr kan få ekonomiskt bistånd. Detta har visserligen ej hindrat, att regeringen genomdrivit en råvarukredit åt den holländsk-indiska industrin för att möta de stora japanska expansionssträvandena. I den ånyo brännande försvarsfrågan har den starkt försvarsvänlige premiärministern att brottas med svårigheterna att under en ekonomisk och finansiell kris få medel till den nödvändiga upprustningen.

Till slut får man ej glömma, att deflationspolitiken mer och mer utsättes för kritik. Trots att det romersk-katolska partiet är representerat i regeringen, rymmer det ej få ledamöter, som förorda en devalvering. Ett visst samgående mellan detta parti och socialdemokraterna, som också ha vissa sympatier för ett övergivande av guldmyntfoten, kan tänkas. Svårigheterna för ministären Colijn kunna därför snart bli än mer accentuerade. Åtskilliga regeringsförslag detta år — t. ex. om nya ingrepp rörande utrikeshandeln och reduktioner av intecknings- och hypoteksräntorna — ha mött en skarp

Dagens frågor

kritik i riksdagen. Arbetslösheten kan lätt ge både kommunister och nazister ytterligare vind i seglen. Skall Holland lyckligen besegra krisens kräftskador, fordras utomordentliga krafttag och mycken uppfinningsrikedom av näringslivets män, vilja till samarbete hos statsmakterna och partierna samt verklig statsmannakonst från ledarnas sida.

Då vi veta, att SVENSK TIDSKRIFT är föremål för intresse av många, som icke prenumererat och som vid återutgivandet av tidskriften för ett halvår sedan kanske önskade ställa sig avvaktande, erbjuda vi härmed

HALVÅRSPRENUMERATION.

Denna omfattar de fem häftena fr. o. m. nummer 7, vilket utkommer omkring 1 juli, t. o. m. nummer 11 (decemberhäftet) samt kostar 6 kr.

De, som önska ha tidskriftens artiklar och fortlöpande krönikor samlade, kunna fortfarande prenumerera å hela årgången, utgörande tio häften jämte introduktionshäftet till ett pris av 12 kr.

Prenumeration kan göras såväl hos tidskriftens expedition, Dalagatan 20^{IV}, Stockholm, som i närmaste bokhandel.